

Te Huringa Whakatipu Pukenga

Te Kupu Whakataki

I tohutohu atu Te Kaunihera Kaiwhakaako ki ngā kura auraki kia hangaia tētahi rauemi Huringa Whakatipu Pukenga hei whakamahi i te tīmatanga o te tau 2021 e hāngai ana “ki tā rātou anō āhua huringa”.

Kua hangaia e Te Wehengarua [PPTA] tōna anō tātauiria i runga i te wānanga atu ki te Kaunihera o ngā Tumuaki Kura Tuarua O Aotearoa [SPCA] e hāpai ake ana i te whakatipuranga ngaio o ngā kaiako me ngā tumuaki me te whakahou i ngā tiwhikete whakamahi.

Te Papamuri

E whakahē ana Minita Mātauranga a Chris Hipkins, rātou ko te perehitana o Te Wehengarua [PPTA] a Jack Boyle, me te hēketeri mō te Mātauranga a Iona Holsted, i te tātaritanga i ngā kaiako. E kī nei rātou korekau he taunakitanga e tautoko ana i te whanaketanga o te kounga o ngā kaiako otirā te pai o ngā hua mō ngā tauira. Mo ētahi o ngā kura, he tino taumaha rawa atu tēnei waihanga.

Nō konei, e tautoko ana te Whakaetanga [Accord] nei, kia tangohia te tātaritanga kaiako.

Te Huringa Whakatipu Pukenga

Nō te Paraire, 20 Ākuhata, e meinga atu te Kaunihera O Nga Kaiako, [Teaching Council] korekau he take o ngā tātaritanga kaiako me tana hiahia kia huri te aronga whakataunga tika kia hāngai ke atu ki te whakatipu ngaio.

I tonu te Kaunihera ki ngā kura kia whakapoua te toinga o tēnei tau ki te hanga i tētahi huringa whakatipu ngaio. Hei āhwina i ngā kura, i tukuna atu te tātauiria kounga a mahi e whai ake nei.

Te Tātauiria Kounga-ā-mahi

Te Tātauiria Kounga-ā-mahi			
Paerewa	Ngā Whakawhānuitanga	He aha ētahi mahi kounga kei roto i o mahi?	He aha ētahi raraunga hei tatari, hei whakamārama i ngā mahi whakaako me te mahi ako? He aha ngā kōrero o ngā tauira me o rātou whānau?

Ko tētahi āwangawanga o Te Wehengarua [PPTA], ko te ritenga o tēnei **Tātauiria Kounga-ā-mahi** pēra anō i ngā tātaritanga taimaha o mua.

Ko te tauira mo tēnei mea ko te āwangawanga mo te kupu ārahi nei mo te ‘whānuitanga’. Ara, ko te tohu ki ngā kura kei te kī pea me tuhia katoatia e ngā kaiako ngā whānuitanga toru tekau katoa ahakoa ko te whakamāramatanga ki te taha o ngā Paerewa Mo Te Kaiako Ngaio [Paerewa] e kī ana “kāore e tino hiahiatia kia whakamārama mai e ngā kaiako ia Whakawhānuitanga, kotahi. Ko tētahi

ake o ngā āwangawanga ko te pātai e pā ana ki te raraunga hei tatari, hei whakamārama i ngā mahi, i runga ake i te whakaaro ka aro ake ngā kura ki te whakahaere he hui uiuinga. He momo whakapakari ngaio te uiuinga. Ko ta te Wehengarua, he pai te whakahaere he uiuinga mehemea

- ka whakaritea he wā pai ki nga Kaiako
- kei ngā kaiako, ka tukuna rānei tētahi whakangungu ki te whare wānanga mō te mahi pakirehua, me
- he mea tūao

Ko te nuinga o ngā kaiako kaore e tautoko ana i te mahi pakirehua nā te mea korekau he painga mō ta rātau whakatata atu ki me te akonga o ngā tauira otirā he nui ngā mahi a te kaiako.

Te Tātauira Kounga a Te Wehengarua

He Tauira Pono Nui

I runga i ngā take kua rārangihia ki runga nei, kei te tuku a Te Wehengarua [PPTA] he Tātauira Kounga hei ara ke atu ki ta te mea o te Kaunihera. He nui te pono teitei kei roto engari ehara i te mea ka nui ake ngā mahi o ngā Kaiako. Ka mutu, kaore mātou e whakapono ana me rite tonu ngā mahi o ngā kura 2,500 me ngā ECE.

E ai ki te “Arotake anō i te kaupapa Ngā Kura Mo Āpopo”, he nui ngā pēhitanga kei runga i ngā kura o Aoteroa – he maha ngā ture, ngā tohutohu, ngā hiahia aromatawai me ngā arotake ka ū mai i te Tāhuhu O Te Mātauranga, ana, he tino taumaha ke atu ngā mahi. Ko te tauira mo tēnei waihanga ko te ture (kua aukatihia inaianei) e kī ana me haere te Kaunihera Kaiako ki te titiro mehemea he tika te mahi whakamātautau i ngā mahi tatari o ngā kura.

Ko tā te kāwanatanga, kia hangaia he pūnaha pono tino teitei nei. Me timata tēnei ki te apaapa o ngā kura.

He Raupapa Whakamana

Ko tā te huringa whakatipu ngaio hei whakanui i te mana, kia tū ake te kaiako i runga ake i tana tinorangatiratanga [māna ake wāna whakaaro ana māna anō e whakatinana i aua whakaaro], kia tautokona, kia akiakia anō hoki. Ko tā mātou hiahia ma ngā kura e titiro uara, hei poipoi ana he tautoko hoki i o rātau kaiako kia mau ai te ngaio ki roto i o rātau whakaritenga me te whakapikikapakari i te waihanga i roto i o rātau mahi.

Tuakana-Teina

I ahu mai te ia o tēnei tauira mai te ao Māori. Ko te mahi o te tuakana hei awhi hei Aarataki i te teina kia tipu ake ngā pukenga ako, whakaaako rānei.

Kei roto anō i te hononga o te tuakana me te teina, i ētahi wā ka huri rā ngā mahi mai te tuakana ki te teina, te teina ki te tuakana rānei. Kei te kite i roto i te whakatauki nei:

Mā te tuakana te teina e tōtika, Mā te teina te tuakana e tōtika

He aha te tikanaga o te rangatiratanga i roto i tēnei horopaki? Ko te whakatau tuatahi kei te kaiako ngā pūkenga tika mō te mahi, ana, kei te pai tana mahi. Ī tēnei na, ka āhei te kaiako ki te aro ake ki ngā tauira kāore ki te whai tāunaki mō tā rātau matatau.

Ahakoa ko ta te Te Wehengarua kei te kaiako tōna rangatiratanga, heoi he wahanga tonu ki ngā tuakana kia whakatau mena kua tutukihia e te teina ngā paerewa kaiako e pa ana ki te whakahou i ta rātau tiwhikete whakamahi, ia tau.

Mā te tātauirā nei ka kite ngā kaiako koretake?

Kao. Ko tā te hurihanga whakatipu ngaio nei e kī ana e tika ana ngā kaiako ara kei te hiahia rātau kia whakarea anō. Ko te aronga nui kia whakatenatena ngā kaiako ki te huritao whaiaro mō o rātau mātauranga, pukenga hoki.

Ehara i te mea ka puta mai ēnei momo hē i te tātaritanga tawhito. Mā ngā amuamu a ngā tauira me ngā whānau, na te reo o ngā tauira, ngā te piki me te heke o ngā hua whakamātautau me te kōrero o ngā hoa mahi. [He tino kaingākau ngā kaiako mo ngā tauira ana kāore rātau e nohopuku ana mehemea he tika kia tautokohia tētahi tonu o rātau].

Ka tautoko anō ngā whakahoutanga nei i te whakahoutanga i ngā tiwhikete whakamahi o ia tau?

Ae. Ko te taunaki hei tautoko kia ū ki ngā taumata e tika mo te hunga kaiako katoa ana ko ngā mahi ki roto i ngā karaehe, ko te tūhonotanga ki ngā tauira ia rā, ko ngā mahere ako, ko ngā wā ko rātau kei te whakahaere i te kura, ngā hui kaiako me ngā mahi tua atu i ngā mahi o te rā, tae noa ki ngā mahi i waho atu i te kuta. Ko te kōrero a te Kaunihera Kaiako i te Akuhata o 2019 mō te whakahou i ngā pōkaitahi me waiho e ngā tumuaki, mā ngā kaiako tuakana, e mōhio pai ana ki ngā mahi, e whakatau mō wai. He pakaritanga kei roto.

Mena kaore te Tumuaiki e tautoko i nga pukenga me ngā mātauranga o tētahi kaiako kia whakatau i ēnei mea ka wātea rātau ki te a) wānanga ki te taha o te kaiako kia rapua he tuakana hou b) tukua kia whakahaerehia tētahi Rauemi Whakaako Whanake ki te tuakana kia mōhio ia ki te kite i ngā mahi whai tāunaki māori o ngā paerewa.

Te amuamu mō te mahi o tētahi

He torutoru o ngā kaiako me whai ahwinā anō ara ka whai wāhi ki te ritenga matatau. Heoi anō, me whakatau e ngā kura i ērā kēhi hei mea rerenga tahi, ehara ko te tikanga whānui. Kei roto i te mahere ripo (Te Tāpiri) e whakaatu ana te tikanga mō ēnei amuamu, ko te mahi tuatahi kia āwhina. Mō ēnei momo tuāhuatanga, e āhei ana ngā kura ki te tiki taunaki anō tua atu i ngā whakaritenga o te huringa whakapiki ngaio.

Mena kahore te kaiako e tutuki ana i ngā paerewa kaiako, ko te kī o te Kaunihera Kaiako mā te Tumuaiki e wānanga ki te kaiako mō ngā mea hei āwhina i a ia. Mehemea kaore ēnei ritenga e tutuki ka huri ki ngā ritenga whakahaere mahi kei roto i ngā kirimana mahi.

He aha te rereketanga o te whakahou tiwhikete, te huringa whakatipu me te tātaritanga?

- Mā te tumuaki o te kura e tuku te tiwhikete, pōkaituhi rānei ki te kaiako kua tutuki i ngā paerewa Kaiako
- Ka timata te huringa whakatipu mai i te whakaritenga o te whāinga whakawhanake, ka rua ko tōna hāngai ki te paerewa kaiako, ka mutu ko whakamātau mena kua tutuki otirā me whai tonu, ara, me whai anō i tētahi pou hou.

- Ko te mahi tatari mahi he mea whai ngā taunaki kia tautoko i te whakatau o te kaitātari. Kei roto i te tātauirā whakapono teitei he ngaio ngā kaiako, korekau he take o te whakatātari i te kaiako i runga i tōna rangatiratanga.

Tēnā tirohia ki te tātauirā huringa whakatipu ngaio a Te Wehengarua mō ngā whakamāramatanga.